

فروغ سخنان امام سجاد (ع) درباره قرآن

قرآن نمونه کامل آمیختگی اعجاز تکوین و تشریع است .

قرآن نمونه کامل آمیختگی اعجاز تکوین و تشریع است . کتابی است که بشریت توان آوردن همانندی برای آن نداشته و دستورات و جامعیت آن، هر اندیشمند حکیم را به خضوع و ستایش وامی دارد . هر قدر انسانها از صفای روحی و طهارت معنوی بهره مند باشند، می توانند جلوه هایی از جمال دلربایش را شهود کنند همان سان که قرآن می فرماید: «لایمسه الا المطهرون» (1)

از آنجا که خاندان عصمت و وحی برگزیدگانی هستند که طبق آیه «تطهیر» در اوج پاکی و قداست قرار گرفته و از هر گونه پلیدی بدورند، تمام جانشان مستغرق در قرآن مجید شده و شایسته ترین انسانهایی می باشند که تفسیر روشن آیات الهی را فرا راه تشنگان حقیقت قرار می دهند . یکی از این منظومه نورانی، سجاد آل محمد زین العابدین علیه السلام است . در این مقال، با نگاهی گذرا سخنان نورانی اش را درباره قرآن می نگریم . بدان امید که جرعه نوش معارف قرآنی با جام عترت باشیم .

* 1 - عظمت قرآن

امام زین العابدین علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود:

من اعطاه الله القرآن فرای ان احدا اعطی افضل مما اعطی فقد صغر عظیما و عظم صغیرا؛ شخصی را که خداوند به او دانش قرآنی عطا نموده اگر تصورش این باشد که کسی را بهتر از این عطای الهی داده اند، در حقیقت بزرگی را کوچک شمرده و کوچکی را بزرگ دانسته است . (2)

* 2 - ویژگی های قرآن

در دعای امام زین العابدین علیه السلام به هنگام ختم قرآن برخی از ویژگی های آن این چنین بیان شده است .

الف - نور هدایت

قرآن کریم از خود با صفت «نور» یاد می کند و می فرماید: «و انزلنا الیکم نورا مبینا» (3) اما این نورانیت برای چه فردی است؟ امام علیه السلام می فرماید: «و جعلته نورا نهتدی من ظلم الضلالة والجهالة باتباعه؛ بار خدایا! قرآن را نور و روشنایی گردانیدی که با پیروی از تعالیم آن از تاریکی های گمراهی و نادانی رهایی یابیم .» (4)

در رابطه با جاودانگی نور قرآن می فرماید: «ونور هدی لایطفا عن الشاهدین برهانه؛ و آن را نور هدایتی قرار دادی که برهان و دلیل آن از شاهدان و گواهان خاموش نمی شود .» (5)

ب - درمان دردها

قرآن می فرماید: «وننزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنین» ؛ «ما فروفرستادیم از قرآن آنچه را که برای مؤمنان شفا و رحمت است .» (6) اما اینکه در چه زمان و برای چه فرد؟ امام زین العابدین علیه السلام در دعای خویش این گونه بیان می دارد:

«و شفاء لمن انصت بفهم التصدیق الی استماعه؛ قرآن شفا و درمان است برای کسی که فهمیدن آن را از روی تصدیق و باور خواسته و برای شنیدنش خاموش گشته است .» (7)

ج - ترازوی عدالت

قرآن مجید می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید! برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت گواهی دهید . دشمنی با جمعیتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشاند . عدالت ورزید که به پرهیزکاری نزدیک تر است و از «معصیت» خدا بپرهیزید که خداوند از آنچه انجام می دهید، با خبر است .» (8) و خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «بگو به هر کتابی که خدا نازل کرده، ایمان آورده ام و مامورم در میان شما عدالت کنم .» (9) و عدالت را مبنای تشکیل خانواده دانسته و می فرماید: «فان خفتم الا تعدلوا فواحدة» (10) و نیز مبنای روابط اقتصادی قلمداد شده و می فرماید: «و اوفوا الکیل و المیزان بالقسط» ؛ «و حق پیمانه و وزن را به عدالت ادا کنید .» (11) و همچنین حل منازعات را بر اساس عدالت خواستار شده است و می

فرماید: «فاصلحوا بینهما بالعدل و اقسطوا ان الله يحب المقسطین» ; «در میان آن دو به عدالت صلح برقرار سازید و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد. » (12) اما اینکه چه معیار و ملاک و قانونی می توان برای به دست آوردن عدالت معین نمود؟ امام زین العابدین علیه السلام می فرماید: «و میزان عدل لایحیف عن الحق لسانه؛ قرآن ترازوی عدالت است که زبانه اش از حق و درستی برنمی گردد. » (13)

* 3 - تلاوت زیبا

در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که فرمود: «لکل شیء حلیه و حلیه القرآن الصوت الحسن؛ برای هر چیزی زینت و زیوری است و زینت قرآن، صدای نیکو است. » (14) امام صادق علیه السلام در تفسیری از «ترتیل» می فرماید: «آن است که در آن درنگ کنی و صدای خویش را زیبا سازی. » (15) در این جهت امام زین العابدین علیه السلام نیز اسوه است. نوفلی می گوید:

نزد امام موسی بن جعفر علیه السلام از صدا و صوت یاد نمودم؛ حضرت فرمود: به هنگام قرائت قرآن توسط علی بن الحسین علیه السلام چه بسا فردی از آن جا عبور می کرد و از صدای خوش او مدهوش می گشت و اگر امام از حسن واقعی آن چیزی را آشکار می نمود، مردم تحمل و تاب زیبایی آن را نداشتند.

نوفلی می گوید: به آن حضرت گفتم: مگر پیامبر صلی الله علیه و آله با مردم نماز نمی گزارد و صدای خویش را به هنگام تلاوت قرآن بلند نمی کرد؟ حضرت فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله به قدر توان مردم با اقتدا کنندگان خود برخورد می کرد. (16) در حدیثی دیگر امام صادق علیه السلام می فرماید: «کان علی ابن الحسین صلوات الله علیه احسن الناس صوتا بالقرآن و کان السقاؤون یمرون فیقفون ببابه یسمعون قرائته و کان ابو جعفر علیه السلام احسن الناس صوتا؛ علی بن الحسین علیه السلام خوش صداترین افراد در خواندن قرآن بود. افراد سقا همواره به هنگام عبور، بر در خانه اش می ایستادند و به قرائت او گوش می دادند. و ابوجعفر (امام باقر علیه السلام) نیز نیکوترین صدا را در خواندن قرآن داشت. » (17)

4 - مقدار تلاوت قرآن

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در اولین آیاتی که بر وی نازل شد، مأمور قرائت آیات الهی شد و در دستور دیگری، خداوند به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و مؤمنان می فرماید: «فاقرءوا ما تیسر من القرآن» ; «آنچه برای شما میسر است، قرآن بخوانید. » زهری می گوید: از امام زین العابدین علیه السلام پرسیدم:

کدام عمل با فضیلت تر است؟ حضرت فرمود: وارد شونده ای که دوباره حرکت می کند. پرسیدم: وارد شونده حرکت کننده؟! فرمود: شروع قرآن و ختم آن، با قرائت اول آن و پایان رسیدن آن دوباره شروع کند (همانند مسافری که با رسیدن به یک محل در بین راه دوباره از آن جا حرکت می کند و به مسیر خود ادامه می دهد). (18)

* 5 - انس با قرآن

زهری می گوید: امام علی بن الحسین علیه السلام می فرمود: «لومات من بین المشرق و المغرب لما استوحشت بعد ان یکون القرآن معی؛ اگر تمام افرادی که بین مشرق و مغرب هستند، بمیرند، چون قرآن با من است؛ هراس و وحشتی به دل راه نخواهم داد. » (19)

6 - قرآن و مردمان آخر الزمان

از امام سجاد علیه السلام در باره توحید سؤال شد، فرمود: «خداوند می دانست که در آخرالزمان مردمانی می آیند که زیاد اندیشه می کنند؛ بدین جهت، خداوند سوره توحید و آیات سوره حدید تا «علیم بذات الصدور» را نازل نمود. پس هرکس خارج از این محدوده را قصد کند، هلاک خواهد گشت. » (20)

* 7 - تفکر در قرآن

زهری می گوید: شنیدم از امام علی بن الحسین علیه السلام که می فرمود: «آیات القرآن خزائن فکلما فتحت خزانه ینبغی لک ان تنظر ما فیها؛ آیات قرآن گنجینه ای نهفته است پس هر زمان که در گنجینه گشوده شود، شایسته است که به آنچه در آن است، نظر کنی. » (21)

* 8 - تفسیر حروف مقطعه

بسیست و نه سوره از قرآن کریم با «حروف مقطعه» آغاز شده است. مفسران معانی گوناگونی برای آن ذکر کرده اند؛ یکی از تفسیرهای مهم آن، این است که: قرآن کریم از نمونه همین حروفی است که در اختیار همگان قرار گرفته است؛ اگر توانایی دارید، بسان آن را ابداع کنید! امام زین العابدین علیه السلام می فرماید:

«قربش و یهود به قرآن نسبت ناروا دادند و گفتند: قرآن، سحر است. آن را خودش ساخته و به خدا نسبت داده است. خداوند به آنها اعلام فرمود: «الم...» ; یعنی ای محمد! کتابی که به تو فرو فرستادیم، از همین حروف مقطعه «الف - لام - میم» است که به لغت و همان حروف الفبای شما می باشد. [به آنها بگو:] اگر در ادعای خود راستگو هستید، همانند آن را بیاورید. » (22)

* 9 - ویژگی های اولیاء الله

قرآن کریم می فرماید: «الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم و لا هم یحزنون» ; «بدانید که اولیاء خدا نه هراسی دارند و نه غمگین می شوند. » (23) اینکه اولیاء الله دارای چه ویژگی هایی هستند؟ در حدیثی از امام سجاد علیه السلام بیان شده است. عیاشی می نویسد: امام باقر علیه السلام فرمود: «در کتاب علی بن الحسین علیه السلام چنین یافتیم که اولیاء الله نه ترسی دارند و نه

غم و اندوهی زیرا واجب الهی را انجام داده و سنت رسول اکرم صلی الله علیه و آله را گرفته اند. از آنچه خداوند حرام نموده، پرهیز کرده و در زندگی زودگذر دنیا نسبت به زینت های آن زهد را پیشه ساخته اند و به آنچه در نزد خداست، رغبت نموده و در تلاش برای روزی پاکیزه بوده اند و قصد فخر فروشی و زیاده طلبی ندارند و پس از آن برای انجام حقوق واجب خود انفاق کرده اند. اینان اند که خداوند در درآمدهایشان برکت قرارداده و بر آنچه برای آخرت خویش پیش فرستاده اند، ثواب داده می شوند. « (24)

* 10 - رزمندگان واقعی

در مسیر مکه، عباد بصری با امام زین العابدین علیه السلام ملاقات می کند؛ به اعتراض می گوید: جهاد و سختی های آن را رها کردی و به سوی حج و راحتی آن رو آوردی؟ سپس آیه شریفه «ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم و اموالهم بان لهم الجنة» را قرائت کرد. حضرت فرمود: ادامه آیه را بخوان! عباد بصری آیه بعد را قرائت کرد: «التائبون العابدون السائحون الراكعون الساجدون الامرون بالمعروف و الناهون عن المنکر و الحافظون لحدود الله و بشر المؤمنین» (25)؛ «توبه کنندگان، عبادت گران، ستایش گران، سیاحت کنندگان، رکوع کنندگان، سجده آوران، آمران به معروف، نهی کنندگان از منکر و حافظان حدود (ومرزه‌های) الهی و بشارت ده به (این چنین) مؤمنان».

آنگاه حضرت فرمود: هنگامی که افرادی با این اوصاف بیابم، جهاد با آنان با فضیلت تر از حج است. (26)

* 11 - معنای زهد

عده ای تصور می کنند که «زهد» دوری از اجتماع و پشت کردن به زندگی و زیبایی های آن است. قرآن کریم می فرماید: «من حرم زينة الله التي اخرج لعباده و الطيبات من الرزق»؛ «بگو چه کسی زینت های الهی را که برای بندگان خود آفریده و روزیهای پاکیزه را حرام کرده است؟!» (27) و نیز در قالب دعا به انسانها می آموزد که از خداوند خیر دنیا و آخرت را بخواهند: «ربنا آتنا فی الدنيا حسنة و فی الآخرة حسنة» (28) در این زمینه، امام سجاد علیه السلام می فرماید:

«الا و ان الزهد فی آية من كتاب الله لكيلا تاسوا علی ما فاتکم و لاتفرحوا بما آتیکم؛ آگاه باشید که زهد در این آیه از قرآن است که می فرماید: این به خاطر آن است که برای آنچه از دست داده اید، تأسف نخورید و به آنچه به شما داده است، دلبسته و شادمان نباشید.» (29)

چنان که در نهج البلاغه نیز می خوانیم که می فرماید: زهد بین دو کلمه از قرآن است که خداوند فرموده: «لکیلا تاسوا...»؛ هر کس که بر گذشته افسوس نخورد و به آینده مغرور و دلبسته نشود، زهد را به هر دو طرف خود گرفته است. (30)

* 12 - عالم برزخ

امام سجاد علیه السلام پس از تلاوت آیه کریمه «و من ورائهم برزخ الی يوم یبعثون»؛ (31) «پشت سر آنها برزخی است تا روزی که برانگیخته شوند.»، فرموده: «هو القبر و ان لهم فیها معیشة ضنکا و الله ان القبر لروضة من ریاض الجنة او حفرة من حفر النار؛ برزخ، قبر است که در آن زندگی سختی دارند. به خدا قسم که قبر، باغی از باغهای بهشت یا گودالی از گودالهای آتش است.» (32)

درد و سلام و صلوات خدا بر زیباترین روح پرستنده، سجاد آل محمد صلی الله علیه و آله آن زمان که در خانه پرمهر ابی عبدالله الحسین علیه السلام متولد شد و آن هنگام که در کربلا شاهد سخت ترین مصیبتها (شهادت سید الشهداء و یاران با وفایش) گشت و آن هنگام که با دلی غمگین و قلبی محزون به سوی دیار حق شتافت و قبرستان بقیع را با وجود خویش عطری دیگر بخشید!

پی نوشت ها:

1. واقعه/79. 2. اصول کافی، ج 2، ص 605، باب فضل حامل القرآن، ج 7.

3. نساء/174.

4 و 5. صحیفه سجادیه، دعای 42.

6. سراء/82.

7. صحیفه سجادیه، دعای 42. 8. مائده/8.

9. شوری/15. 10. نساء/4.

11. انعام/152. 12. حجرات/9.

13. صحیفه سجادیه، دعای 42.

بقیه پی نوشتها در سایت etedaldaily.ir بخوانید

14. اصول کافی، ج 2، ص 615، باب ترتیل القرآن بالصوت الحسن، ج 9.

15. تفسیر صافی، ج 1، ص 45، مقدمه یازدهم.

16. اصول کافی، ج 2، ص 615، ج 4.

17. همان، ج 11.

18. همان، باب فضل حامل القرآن، ج 7.

19. همان، باب فضل القرآن، ج 13.

- 20 . تفسیر صافی، ج 2، ص 866 .
- 21 . اصول کافی، ج 2، ص 609، باب فی قرائته، ج 2 .
- 22 . تفسیر برهان، ج 1، ص 54 .
- 23 . یونس/62 .
- 24 . تفسیر صافی، ج 2، ص 757 .
- 25 . توبه/111 و 112 .
- 26 . تفسیر صافی، ج 1، ص 734، ذیل آیه 111 سوره توبه .
- 27 . اعراب/32 .
- 28 . بقره/201 .
- 29 و 30 . تفسیر صافی، ج 2، ص 665، ذیل آیه 23 سوره حدید .
- 31 . مؤمنون/100 .
- 32 . تفسیر صافی، ج 2، ص 149 .